

« Neologismes »

EL progrés comporta una complicació creixent en tots els ordres de la vida. En el camp especial de la investigació biològica, aquesta complicació voreja un perill que ens cal prevenir a temps. L'aportació de mots forasters al nostre llenguatge.

No es tracta pas d'un problema plantejat per excepció en el nostre llenguatge. Francesos, anglesos, alemanys, espanyols... tenen en portes el mateix conflicte i alguns d'ells ja estudien en sengles acadèmies el mitjà més eficaç per a guarir-se'n.

En síntesi, es tracta d'incorporar al nostre lèxic els neologismes tècnics. Un investigador observa per primera vegada un fenomen. Cerca un nom escaient entre tots els recursos del seu idioma i retola el fenomen. El substantiva tot seguit i passa als altres països sense la més lleu modificació, com no sigui escriure'l entre cometes («») per significar la seva procedència exòtica. Usar d'aquest recurs és potser una mostra d'erudit. Abusar-ne, és un coeficient de pobresa de llenguatge.

Fer la traducció és sovint un afer difícil. Hom diria que els mots perden sentit, talment com si pel fet de traduir-los se'n diluís lleugerament el concepte. Cal, doncs, reclamar l'atenció necessària a aquest problema si es vol portar a cap un sanejament estricte. Tanmateix, la febre creixent d'investigació que d'una manera eruptiva es desvetlla en tots els països torna seriós aquest perill i per aquesta raó hom veu arribada l'hora d'atacar-lo decididament.

En algunes bandes s'ha proposat la realització de congressos per a la depuració del lèxic i en aquest sentit fóra injust de silenciar la noble intenció que guiava alguns investigadors del nostre país quan, no fa gaires anys, i d'acord amb els biòlegs de Madrid, havien projectat una empresa d'aquest tipus que havia de beneficiar indiscutiblement les llengües hispàniques, i més primordialment el castellà. Sonaven els noms de Pi i Sunyer, Bellido, Hernando, Marañón...

Contra la possible objecció que aquesta tasca no escau als investigadors i sí als filòlegs, tenim l'argument que la major part de mots d'aquest tipus són d'un sentit tan especialitzat que no tenen lloc en un diccionari enciclopèdic. El seu abast exacte el coneixen una quantitat migradíssima d'especialistes i són ells els únics que els poden portar a les acadèmies com a peces de Museu. Entre el bisturí rígid que usa el filòleg i l'abast científic amb tots els seus matisos que hi troba l'especialista, cal que hi hagi una estreta sinergia.

Abandonar tota la tasca a un sol sector fóra malmetre el temps. El filòleg caldria que fes cursets d'especialista per copsar el contingut de cada mot i això fóra inversemblant. L'especialista amb la major bona fe podria forjar un mot renyit amb la fonètica, la cadència, l'ús... si no li sortia un híbrid de mal gust, per manca de bases etimològiques.

Cal fer, doncs, treball de col·laboració. En aquest sentit nosaltres avui encetem aquesta Galeria de «Neologismes» amb el pla de treball següent :

Una secció on es posaran els noms tècnics rebuts, a condició que corresponguin a mots no inclosos en les normes, vocabularis o diccionaris dels que accepta el nostre Institut d'Estudis Catalans.

Cada un d'aquests mots quedarà registrat al nostre Arxiu amb una fitxa que portarà el nom de procedència junt amb el seu més ampli sentit tècnic. I, finalment, la solució proposada per a incorporar-lo al nostre llenguatge.

Posarem alguns exemples per aclarir la significació de la nostra tasca :

- «linkage»
- «crossing overs»
- «salting out»
- «schutzcolloide»
- «alitrunk»
- «dry farming»
- «amfimixis»
- «pedigrée»
- «coupling»
- «back cross»

Heus ací uns quants mots que esquitxen la llegenda dels nostres llibres professionals.

Cal insistir en les traduccions de nombre de neologismes fetes lliurement per algun autor, quan li ha calgut emprar-los en un sentit rigorosament tècnic.

Citariem per exemple :

bahung
buffer
non-disjunction
agrumi
anfotero
rheobase
plasmahaut
empalizada
alelomorfos
genes

per no citar més que 10 exemples de cada un.

Finalment, entre els mots tècnics, en català sovint ens trobem amb dificultats que ja ha vençut el castellà, les quals també acollirem en aquesta secció per tal de contribuir no tan sols a l'aportació de neologismes, ans encara a la depuració de les traduccions defectuoses.